

## Povijesni razvoj metodičkih kompetencija odgojitelja za poticanje likovnog izražavanja i stvaranja u dječjem vrtiću

Marijana Županić Benić\*

[marijana.zbenic@ufzg.hr](mailto:marijana.zbenic@ufzg.hr)

<https://orcid.org/0000-0002-7340-3439>

Branimir Mendeš\*\*

[Branimir.Mendes@ffst.hr](mailto:Branimir.Mendes@ffst.hr)

<https://orcid.org/0000-0001-9066-6348>

<https://doi.org/10.31192/np.22.3.11>

UDK: 373.24:72/76

373.2.011.3-051:37-02

Pregledni članak / Review

Primljeno: 28. svibnja 2024.

Prihvaćeno: 12. kolovoza 2024.

*Od samih početaka institucijskog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja likovne su aktivnosti dio odgojno-obrazovnih programa, odnosno – u novije doba – kurikuluma. U inicijalnom obrazovanju odgojitelja te u njihovom daljnjem profesionalnom razvoju u kontekstu vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja djeteta značajno mjesto zauzima likovno-metodičko obrazovanje kao ishodište promišljanja, planiranja prostorno-materijalnog konteksta i provedbe likovnih aktivnosti s djecom rane i predškolske dobi. Likovno-metodičko obrazovanje budućih odgojitelja temelji se na interdisciplinarnosti, a odgojitelj – da bi razvio svoje profesionalne kompetencije u tome području – treba steći pedagoške, psihološke te metodičke kompetencije. Stoga se pojam kompetentnosti odgojitelja te njegova uloga razmatraju kao imperativ kvalitete njegova djelovanja utemeljenog na stečenim profesionalnim kompetencijama i osobnoj kvaliteti odgojitelja u provedbi likovnih aktivnosti s djecom rane i predškolske dobi.*

**Ključne riječi:** dječji vrtići, Hrvatska, inicijalno obrazovanje, likovno izražavanje, profesionalni razvoj, rana i predškolska dob.

\* Izv. prof. dr. sc. Marijana Županić Benić, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Savska c. 77, HR-10000 Zagreb.

\*\* Doc. dr. sc. Branimir Mendeš, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Poljička c. 35, HR-21000 Split.

## Uvod

Likovne aktivnosti sastavni su dio odgojno-obrazovne prakse dječjih vrtića. Temelje se na likovnom jeziku djeteta rane i predškolske dobi<sup>1</sup> koji je sastavni dio široke lepeze simboličkih jezika djeteta odnosno jezika umjetnosti.<sup>2</sup> Simbolički jezici usko su vezani s pojavom simboličke sposobnosti, odnosno simboličke funkcije u razvoju djeteta.<sup>3</sup> Utvrđeno je da se začetak likovnog jezika i likovne pismenosti (tzv. faza šaranja) javlja oko 1,5 godine.<sup>4</sup> Likovne aktivnosti obuhvaćaju širok raspon različitih oblika likovnog izražavanja i stvaranja – od crtanja i slikanja preko modeliranja do kreiranja u novim medijima.

Shvaćanja o likovnom izražavanju i stvaranju djeteta mijenjala su se tijekom vremena. Kroz različite pedagoške pravce moguće je pratiti različite poglede na likovni izraz djeteta. To je posljedica niza promjena u shvaćanju razvoja, odgoja, obrazovanja i učenja djeteta rane i predškolski dobi. U pojedinim koncepcijama dominirale su različite komponente vrednovanja djetetova likovnog jezika. Tako je za vrijeme dominacije pedagoške koncepcije Friedricha Fröbela naglasak bio na preciznosti, urednosti, odnosno tehničkoj konciznosti.<sup>5</sup> Suvremeni metodički pristup ranom likovnom izražavanju, suprotno navedenom, temelji se na stavu prema kojem odgojitelj podržava razvoj djeteta,<sup>6</sup> naglasak stavlja na pristup usmjeren na dijete, njegovu osobnost, iskrenost i autentičnost, likovnu kreativnost, slobodu, originalnost i maštu.<sup>7</sup>

Humanističko-razvojna koncepcija, ugrađena u važeći Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), temelji se na shvaćanju da je dijete cjelovito biće koje ima svoje razvojne potrebe i prava.<sup>8</sup> Naglasak je na poticanju cjelovitog razvoja djeteta, zadovoljavanju njegovih potreba te uvažavanju interesa. U skladu s novom paradigmatom institucijskog ranoga i predš-

<sup>1</sup> Usp. Dobrila BELAMARIĆ, *Dijete i oblik. Likovni jezik predškolske djece*, Zagreb, Školska knjiga, 1986, 13-26.

<sup>2</sup> Usp. Edita SLUNJSKI, *Dječji vrtić – zajednica koja uči*, Zagreb, SM naklada 2008, 105-112; Edita SLUNJSKI, *Tragovima dječjih stopa*, Zagreb, Profil, 2012, 58-67; Edita SLUNJSKI, *Kako djetetu pomoći da... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti*, Zagreb, Element, 2013, 48-63.

<sup>3</sup> Usp. Vladimir STANČIĆ, Marta LJUBEŠIĆ, *Jezik, govor, spoznaja*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 1994, 101-112; Ivan IVIĆ, *Čovek kao animal symbolicum*, Beograd, Nolit, 234-250.

<sup>4</sup> Usp. Nada GRGURIĆ, Marijan JAKUBIN, *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*, Zagreb, Educa, 1996, 34-44.

<sup>5</sup> Usp. Antonija CVIJIĆ, *Rukovod za zabavišta*, Zagreb, HPKZ, 1895, 104-109.

<sup>6</sup> Usp. Victoria RAUCH (ur.), *Vrtići koji su usmjereni na dijete i promoviraju demokraciju*, Zagreb, PUO Korak po korak, 2020, 278-283.

<sup>7</sup> Usp. Antonija BALIĆ ŠIMRAK, *Predškolsko dijete i likovna umjetnost, Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (2010) 62-63, 2-8.

<sup>8</sup> Usp. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> (28.07.2024).

kolskoga odgoja,<sup>9</sup> odgojitelj se shvaća kao istraživač vlastite odgojno-obrazovne prakse.<sup>10</sup> Suvremene uloge odgojitelja djece rane i predškolske dobi (promatrač, opskrbljivač, partner, suigrač...) objedinjene su zajedničkim nazivom odgojitelj – reflektivni praktičar.<sup>11</sup>

Likovne su aktivnosti u dječjem vrtiću značajan medij kojim se ostvaruje cilj suvremenog kurikuluma: cjelovit razvoj, odgoj, učenje te razvoj kompetencija djeteta rane i predškolske dobi.<sup>12</sup> Ovako definiran cilj konkretiziran je u vidu dobrobiti – od opće, emocionalne i tjelesne, preko obrazovne do socijalne. U likovnim aktivnostima dolazi do izražaja niz vrijednosti suvremenog kurikuluma (2014), posebno kreativnost, identitet, autonomija, humanizam i tolerancija. Cjelokupan odgojno-obrazovni proces, pa tako i likovne aktivnosti, ostvaruju se u poticajnom prostorno-materijalnom, socio-pedagoškom i vremenskom kontekstu.<sup>13</sup>

Nova paradigma ranog i predškolskog odgoja odgojitelju postavlja raznovrsne uloge. Suvremeni pristupi težište stavljaju na ulogu istraživača djetetova učenja.<sup>14</sup> Tijekom inicijalnog obrazovanja budući se odgojitelji osposobljavaju se za rad s djecom od navršenog šestog mjeseca života do polaska u osnovnu školu<sup>15</sup> tako da stječu interdisciplinarno obrazovanje iz različitih znanstvenih i umjetničkih disciplina. Stručne kompetencije razvijaju u predmetima temeljnih struka (jezično-komunikacijska, kineziološka, umjetnička i dr.), u okviru predmeta pedagogijsko-psihologijske skupine (Razvojna psihologija, Pedagogija ranog i predškolskog odgoja, Inkluzivna pedagogija i dr.), zatim predmeta integrirano-metodičke skupine (npr. Integrirani kurikulum ranog i predškolskog odgoja, Metodika likovne kulture i dr.) te predmeta praktičnih kompetencija (stručna praksa).

<sup>9</sup> Usp. Edita SLUNJSKI, *Kurikulum ranog odgoja*, Zagreb, Školska knjiga, 2011, 59-68; Edita SLUNJSKI, Različiti pristupi istraživanju i tvorbi kurikulumu, u: Dubravka MALEŠ (ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja*, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2011, 179-208.

<sup>10</sup> Usp. Arjana MILJAK, *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*, Velika Gorica, Persona, 1996, 24-31.

<sup>11</sup> Usp. Mirjana ŠAGUD, *Odgojitelj kao reflektivni praktičar*, Petrinja, Visoka učiteljska škola, 2006, 14-26.

<sup>12</sup> Usp. *Nacionalni kurikulum za rani...*, 10-12.

<sup>13</sup> Usp. Biserka PETROVIĆ-SOČO, *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*, Zagreb, Mali profesor, 2007, 81-110.

<sup>14</sup> Usp. Edita SLUNJSKI, *Integrirani predškolski kurikulum*, Zagreb, Mali profesor, 2002, 52-61.

<sup>15</sup> Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, *Narodne novine*, 63/2008, [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008\\_06\\_63\\_2128.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html) (15.05.2024).

## 1. Kompetencijski pristup likovno-metodičkom obrazovanju odgojitelja

Suvremeni koncept inicijalnog obrazovanja odgojitelja usmjeren je na stjecanje kompetencija. Taj je pojam u literaturi različito određen. U područje znanosti pojam je uveo psiholog White 1959. godine. Njime je nastojao objasniti različite čimbenike u procesu učenja i interakcija s okolinom.<sup>16</sup> U pedagoškoj literaturi taj se pojam sve češće upotrebljava sedamdesetih godina prošlog stoljeća koristeći se Whiteovim radom kao referencom.<sup>17</sup> Krajem 20. stoljeća kompetencije postaju vodeći pojam u obrazovnoj politici mnogih država, te se pojavljuju i nastoje definirati u različitim obrazovnim dokumentima.<sup>18</sup> Obrazovni dokumenti za područje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja definiraju kompetencije kao spoj znanja, vještina i stavova potrebnih pojedincima za vlastiti osobni ili profesionalni razvoj.<sup>19</sup>

U novije vrijeme istraživanja koja se temelje na razvojnoj psihologiji i neuroznanosti ističu da je rano djetinjstvo temelj cjeloživotnog učenja te su mnoge države usmjerile svoju obrazovnu politiku prema podizanju kvalitete obrazovanja odgojitelja djece rane i predškolske dobi.<sup>20</sup> Od odgojitelja se očekuje da raspolažu profesionalnim teorijskim i praktičnim kompetencijama. Analizom više dostupnih znanstvenih istraživanja o profesionalnim kompetencijama odgojitelja uočeno je, osim distinkcije, i da se profesionalne kompetencije odgojitelja mogu definirati kao spoj stručnih kompetencija i osobnih kvaliteta odgojitelja.<sup>21</sup> Na temelju tih i srodnih istraživanja ističe se da se uz višu razinu kvalitete obrazovanja odgojitelja povećavaju i kompetencije za profesionalnu ulogu.

Odgojiteljeva profesionalna uloga ogleda se u uvažavanju djetetovih razvojnih potreba i cjelovitom pristupu svim dimenzijama njegova razvoja, odgoja i učenja, pa tako i umjetničkog. Suvremena istraživanja<sup>22</sup> koja se tiču vizualno-

<sup>16</sup> Usp. Ulrich PAPPENKORT, *Kompetencija. Konceptijsko razjašnjenje novog vodećeg pojma, Pedagogijska istraživanja*, 11 (2014) 1, 27-43, 29.

<sup>17</sup> Usp. isto, 29.

<sup>18</sup> Usp. Marijana ŽUPANIĆ BENIĆ, *Stručne kompetencije učitelja u kurikulumu umjetničkih područja* [doktorska disertacija], Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2017, 4-7.

<sup>19</sup> Usp. Adrijana VIŠNJIĆ JEVTIĆ, *Odgojiteljska samoprocjena kompetencije za suradnju s roditeljima* [doktorska disertacija], Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018, 73-86.

<sup>20</sup> Usp. Marianne FENECH, Manjula WANIGANAYAKE, Alma FLEET, *More than a Shortage of Early Childhood Teachers. Looking Beyond the Recruitment of University Quality Early Childhood Education and Care*, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 37 (2009) 2, 199-213.

<sup>21</sup> Usp. Višnjić Jevtić, *Odgojiteljska...*, 76.

<sup>22</sup> Usp. Howard GARDNER, *Art education and human development*, Getty Publications, 1990; Elliot WEISNER, Michael D. DAY (ur.), *Handbook of research and policy in art education*, Routledge, 2004; Sue COX, *Intention and meaning in young children's drawing*, *International Journal of Art & Design Education*, 24 (2005) 2, 115-125; Lars LINDSTRÖM, *Aesthetic learning*

likovnih umjetnosti u odgoju i obrazovanju naglašavaju važnost uključivanja umjetničkih područja u odgoj i obrazovanje od rane dobi te stalno stručno usavršavanje odgojitelja da bi razvili profesionalne kompetencije za učinkovito pedagoško djelovanje te razvoj stvaralačkog potencijala djece. Područja koja određuju profesionalnu kvalitetu odgajatelja su: znanja o razvoju djeteta i teorijama učenja, znanja o razvojnom pristupu kurikulumu te načinu oblikovanja sigurne i poticajne odgojno-obrazovne sredine. Posebno važnu ulogu imaju razvijena sposobnost promatranja djece i kvalitetna komunikacija, prepoznavanje interesa djeteta promatranjem djetetova ponašanja i aktivnosti te dokumentiranje njegova djelovanja.<sup>23</sup> Pritom bi odgojitelj svoje profesionalne kompetencije trebao razvijati istraživanjem, provjeravanjem, procjenjivanjem i stalnim dograđivanjem vlastite prakse.<sup>24</sup>

Kvalitetno poticanje likovnog izražavanja i stvaranja te estetskih vrijednosti kod djeteta ovisi o znanju i vještinama odgojitelja.<sup>25</sup> Budući da je iniciranje likovno-stvaralačkih aktivnosti kod djeteta vezano uz specifični umjetnički, ali i metodički kontekst, studijski programi za inicijalno obrazovanje odgojitelja moraju osigurati adekvatno teorijsko znanje i praktično iskustvo kroz vlastito likovno stvaralaštvo i kroz metodičku praksu koja se odvija u neposrednom radu s djecom.<sup>26</sup> Stoga izrazitu ulogu u kvalitetnom djelovanju odgojitelja i organiziranju likovnih aktivnosti s djecom ima stjecanje profesionalnih kompetencija iz likovno-metodičkog područja koje objedinjuje spoznaje pedagogije, psihologije te likovne umjetnosti. Pri tome je važno u izradi i provedbi studijskih programa uskladiti proces stjecanja opće-pedagoških i psiholoških te metodičkih kompetencija s procesom za stjecanje stručnih, odnosno predmetno-specifičnih kompetencija.<sup>27</sup>

---

about, in, with and through the arts: A curriculum study, *International Journal of Art & Design Education*, 31 (2012) 2, 166-179.

<sup>23</sup> Usp. Edita SLUNJSKI, Mirjana ŠAGUD, Andreja BRAJŠA-ŽGANEC, Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči, *Pedagogijska istraživanja*, 3 (2006) 1, 45-58.

<sup>24</sup> Usp. isto, 47.

<sup>25</sup> Usp. Peter HUDSON, Sue HUDSON, Examining Preservice Teachers' Preparedness for Teaching Art, *International Journal of Education & the Arts*, 8 (2007) 5, 1-25, 13.

<sup>26</sup> Usp. Jerneja HERZOG, Blaženka BAČLIJA SUŠIĆ, Marijana ŽUPANIĆ BENIĆ, Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom, *Nova prisutnost*, 16 (2018) 3, 579-592.

<sup>27</sup> Usp. Zlata TOMLJENOVIC, Svetlana NOVAKOVIĆ, Competence of Croatian Student-Teachers and Primary School Teachers in the Visual Arts, *Center for Educational Policy Studies Journal*, 9 (2019) 3, 157-177.

## 2. Razvoj likovno-metodičkog obrazovanja odgojitelja tijekom inicijalnog obrazovanja: hrvatska iskustva

Počeci obrazovanja odgojitelja za rad u dječjim vrtićima u Hrvatskoj sežu u drugu polovicu 19. stoljeća.<sup>28</sup> Od prvih početaka formalnog obrazovanja do danas u uporabi su bili različiti nazivi za odgojno osoblje u ustanovama ranog i predškolskog odgoja (npr. zabavišna učiteljica, zabavljač, nastavnik predškolskog odgoja, odgajatelj predškolske djece). Njihovo inicijalno obrazovanje bilo je različitog trajanja (npr. tečaj, jednogodišnji program, četverogodišnji srednjoškolski program i dr.) te organizirano u okviru različitih učilišta (pri srednjoj učiteljskoj školi, samostalna srednja škola, pedagoška akademija, nastavnički fakultet, visoka učiteljska škola, učiteljska akademija/učiteljski fakultet i dr.).

Školske godine 1880./81. pri Učiteljskoj školi sestara milosrdnica u Zagrebu započeo je radom prvi tečaj za zabavišne učiteljice. Ta se godina smatra početkom inicijalnog profesionalnog obrazovanja odgojitelja u Hrvatskoj.<sup>29</sup> U nastavnom planu i programu tečaja bili su zastupljeni različiti nastavni predmeti općeg, pedagoško-psihološkog te metodičkog karaktera. U okviru predmeta *Prostoručno crtanje* bilo je zastupljeno »risanje likova s obzirom na potrebe zabavišta«,<sup>30</sup> dok su u okviru predmeta *Mekaničke radnje* polaznice upoznale različite materijale. Veza s praksom bio je predmet *Praktične vježbe u zabavištu* u okviru kojeg su polaznice pod rukovodstvom zabavišne učiteljice sudjelovale u nizu odgojno-obrazovnih aktivnosti s djecom, pa tako i likovnim. Likovne aktivnosti, najčešće crtanje, bile su organizirane prema pedagoškoj koncepciji Friedricha Fröbela.<sup>31</sup> Obilježava je sputavanje prirodnog likovnog jezika djeteta te rad prema sugestiji odgojitelja. Ovaj model obrazovanja zabavišnih učiteljica trajao je do sredine tridesetih godina 20. stoljeća.

Školske godine 1939./40. započela je s radom Škola za nastavnice malih škola. Djelovala je u selu Rude pored Samobora. Uz tu školu je organizirana *mala škola* – obdanište za predškolsku djecu. Imala je ulogu pedagoške vježbaonice. Programska orijentacija male škole uključivala je socijalno-zaštitnu te odgojno-obrazovnu komponentu.<sup>32</sup> Nastavna osnova, tj. nastavni plan i program Škole za nastavnice malih škola predvidio je predmete *Risanje i modeliranje* te *Metodiku i primijenjeni rad u maloj školi*.<sup>33</sup> U okviru navedenih predmeta polaznice

<sup>28</sup> Usp. Branimir MENDEŠ, *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece*, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga, 2018, 35-46.

<sup>29</sup> Usp. *isto*, 35-46.

<sup>30</sup> Usp. *isto*, 38-42.

<sup>31</sup> Usp. Cvijić, *Rukovod...* 104-109, 139-142; Anka DOŠEN-DOBUD, *Nove slike iz povijesti predškolskog odgoja*, Zagreb, Novi redak, 2019, 29-48; Branimir MENDEŠ, *Prema suvremenom dječjem vrtiću*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 2021, 159-174.

<sup>32</sup> Usp. *Smjernice rada malih škola (dječjih obdaništa)*, Zagreb, Glavno ravnateljstvo za udružbu i društvo vnu skrb, 1943.

<sup>33</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 47-55.



su stjecale stručna znanja vezana, između ostalog, i za problematiku likovnog izražavanja te ručnog rada. Naglasak je bio na slobodnom likovnom izražavanju djeteta (crtanje, slikanje, modeliranje, rad s različitim likovnim tehnikama), što je bio znatan odmak od prijašnjeg naglaska na tehnički ispravnom crtanju i precrtavanju različitih shema. Škola je djelovala svega nekoliko godina te je obrazovala malen broj stručnog osoblja.

Završetkom Drugog svjetskog rata nastao je problem uključivanja velikog broja djece u predškolske ustanove. Industrijalizacija zemlja potakla je zapošljavanje velikog broja majki. Širi se mreža predškolskih ustanova. Pojavio se problem nedostatka kadra za rad u njima te se pristupilo skraćenom obrazovanju budućih odgojitelja putem raznih tečajeva. Tečajevi su bili organizirani u Školi za odgajatelje Ministarstva socijalne politike NR Hrvatske. Trajali su različito (jedan, dva, tri i više mjeseci). Nastavni planovi i programi predviđali su i predmete poput *Povijesti umjetnosti s crtanjem*, *Crtanje*, *Crtanje i modeliranje*, *Crtanje s modeliranjem* i sl. U okviru navedenih predmeta polaznice su upoznale različite likovne tehnike. Uz te predmete obvezni predmet svakog tečaja bila je *Metodika* u okviru kojeg su polaznice dobivale osnovne upute za organizaciju različitih likovnim aktivnosti u tadašnjim dječjim vrtićima.<sup>34</sup>

Školske godine 1949./50. započela je s radom Škola za odgajatelje u Zagrebu. Djelovala je u nadležnosti Ministarstva prosvjete NR Hrvatske. Trajala je četiri školske godine. Nastavni plan i program predviđao je predmete *Crtanje* i *Ručni rad*. U okviru tih predmeta učenice su upoznale različite likovne tehnike te stekle osnovna znanja o likovnom odgoju u dječjim vrtićima.<sup>35</sup> Nastavnim planom i programom koji je stupio na snagu šk. god. 1964./65. učenice su različite likovne tehnike upoznale u okviru predmeta *Likovni odgoj*, dok je metodička problematika bila sastavni dio predmeta *Metodika odgojnog rada*. U okviru tog predmeta učenice su upoznale, pored ostalih metodičkih područja (materinski jezik, glazbeni odgoj i dr.), i elemente metodike likovnog odgoju predškolske djece (npr. razvoj likovnih elemenata u dječjem likovnom izrazu, analiza dječjih likovnih ostvarenja, oblici rada, materijali i tehnike likovnog izraza, metode likovnog odgoja i vrste dječjeg likovnog izraza – likovni izraz po sjećanju, likovni izraz po mašti, uloge odgajatelja i dr.).<sup>36</sup>

Na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu u šk. god. 1968./69. započelo je obrazovanje odgojitelja na razini više škole.<sup>37</sup> Nakon toga otvorio se studij predškolskog odgoja i u okviru drugih pedagoških akademija u SR Hrvatskoj (1971./72 otvoren je u Osijeku, Rijeci i Splitu). Podloga za obrazovanje odgojitelja predškolske djece bio je službeni odgojno-obrazovni program za rad u dječjim vrtićima. Riječ je o dokumentu *Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću*

<sup>34</sup> Usp. isto, 59-90.

<sup>35</sup> Usp. isto, 91-109.

<sup>36</sup> Usp. Nastavni plan i program Škole za odgajatelje, *Prosvjetni vjesnik*, 17 (1964) 10, 144-145.

<sup>37</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 133-148.

(1971).<sup>38</sup> U nastavni plan i program studija predškolskog odgoja bila su ugrađena načela i metodička koncepcija zastupljeni u navedenom programskom dokumentu. Studijski plan i program predvidio je predmete *Tehničke vježbe* te *Likovni odgoj s metodikom*. U okviru *Tehničkih vježbi* studentice su upoznale različite likovno-tehničke vježbe, dok su metodičke teme bile zastupljene u okviru predmeta *Likovni odgoj s metodikom*. Predmet se sastojao od općih tema (npr. teorija likovne umjetnosti, grane likovne umjetnosti, likovno-izražajni elementi) te onih metodičkog karaktera (npr. psihologija dječjeg likovnog izraza, razvoj likovnih elemenata u dječjem likovnom izrazu, analiza programa likovnog odgoja u dječjem vrtiću, likovna područja rada, metode, sredstva i tehnike likovnog izraza za pojedinu odgojnu grupu, vrednovanje dječjih likovnih izraza itd.).<sup>39</sup> Na ovaj način studentice su stekle teorijske i praktične kompetencije u likovno-metodičkom području. Hospitacije su bile organizirane u dječjim vrtićima – vježbaonicama.

Sustav obrazovanja pedagoških kadrova reformirao s tijekom druge polovine sedamdesetih godina. Prestale se djelovati pedagoške akademije te su studiji predškolskog odgoja bilo organizirani u okviru različitih nastavničkih fakulteta (npr. Filozofski fakultet u Zagrebu – Odjel pedagogijskih znanosti, Pedagoški fakultet u Osijeku, Pedagoški fakultet u Rijeci, Pedagoški fakultet u Rijeci – Odjel znanstveno-nastavnih djelatnosti u Puli, Filozofski fakultet u Zadru – s odjelima u Zadru i Splitu itd.). Studij predškolskog odgoja trajao je i dalje dvije godine. U nastavnom planu i programu zastupljeni bili su predmeti *Tehničko-likovne vježbe* te *Likovni odgoj s metodikom*.<sup>40</sup> Na ovaj način studentice su stekle teorijske i praktične kompetencije u likovno-metodičkom području. Na osnovu važećeg nastavnog plana pojedina su visoka učilišta izradila okvirne nastavne programe za pojedine kolegije. U okviru metodičkog kolegija studenti su upoznali, pored općih tema iz likovne umjetnosti, cilj, značenje i zadatke likovnog odgoja djece predškolske dobi, psihološke osnove dječjeg crteža, tekstura, oblik i ton u dječjem crtežu, vrednovanje dječjih likovnih ostvarenja, organizacija i artikulacija likovnih aktivnosti u dječjem vrtiću, metode, sredstva i oblici rada itd.<sup>41</sup> Nastavni plan i program bio je na snazi do ak. god. 1987./88.

<sup>38</sup> Usp. *Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtić*, Zagreb, Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske, 1971.

<sup>39</sup> Usp. *Pedagoška akademija – Nastavni planovi i program*, Zagreb, Školska knjiga, 1969, 438-440.

<sup>40</sup> Usp. Opis profila sa stručnim i metodičkim osnovama Odgajatelj predškolske djece, *Prosvjetni vjesnik*, 31 (1978) 5-6, 133-134.

<sup>41</sup> Donosimo primjer iz nastavnog plana i programa Pedagoškog fakulteta u Osijeku. Pedagoški fakultet u Osijeku: *Nastavni plan i program – razredna nastava i predškolski odgoj, ak. god. 1987./88*, str. 50-51. Prema tada važećem Zakonu o visokom obrazovanju (1977.) visokoškolske ustanove su trebale izraditi nastavne programe temeljene na važećem nastavnom planu. U ovom slučaju to bio nastavni plan studija predškolskog odgoja objavljen u službenom glasilu nadležnog tijela.



Sustav obrazovanja odgojitelja predškolske djece ponovno je reformiran u prvoj polovici osamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Ostvaren je tzv. obrazovni kontinuitet tako da se obrazovanje odvijalo šest nastavnih godina – četiri na razini srednje škole te dvije na višoj razini u okviru nastavničkih fakulteta.<sup>42</sup> Nastavnim planom i programom bili su predviđeni predmeti *Likovna kultura* (zastupljen na srednjoškolskoj razini) te *Likovna kultura s metodikom* (kolegij zastupljen na visokoškolskoj razini).<sup>43</sup> U okviru predmeta *Likovna kultura* učenici su upoznali povijest likovne umjetnosti te različite likovne tehnike. Metodički kolegij *Likovna kultura s metodikom* sadržavao je opće teme iz likovnog jezika te likovnih tehnika, kao i niz metodičkih tema poput, npr., likovni jezik predškolske djece, metodika rada s djecom, načini poticanja likovnog izražavanja i stvaranja, ometanje likovnog stvaralaštva djece, analiza dječjih likovnih ostvarenja i sl.<sup>44</sup> Ciljevi kolegija bili su »upoznati studente s likovnim jezikom djece, njegovim simbolima i strukturama, te s njegovom ulogom u razvoju djece« te »osposobiti studente za neposredan rad s djecom i uputiti ih u načine i oblike poticanja i razvijanja likovnih sposobnosti djece«.<sup>45</sup> Praktične vježbe odvijale su se u dječjim vrtićima – vježbaonicama. Prvu godinu ovog obrazovnog programa učenici su upisali u šk. god. 1984./85., a petu godinu (tj. prvu godinu studija) u ak. god. 1988./89. Ovaj model obrazovanja zadržao se do reforme odgojno-obrazovnog sustava početkom devedesetih godina.<sup>46</sup>

Tijekom devedesetih godina reformiran je cjelokupan odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj pa tako i sustav visokog obrazovanja.<sup>47</sup> Iz pojedinih visokoškolskih ustanova, npr. Pedagoški fakultet u Osijeku, Pedagoški fakultet u Rijeci i dr., izdvojeni su studiji predškolskog odgoja i razredne nastave u samostalne visoke učiteljske škole.<sup>48</sup> Krajem devedesetih godina u Republici Hrvatskoj djelovalo je sedam visokih učiteljskih škola (Čakovec, Osijek, Petrinja, Pula, Rijeka, Split, Zadar) te Učiteljska akademija u Zagrebu. Studij je i dalje trajao dvije akademske godine. Bio je organiziran kao stručni studij. Iskorak je napravljen 2002./03. godine kada je na Visokoj učiteljskoj školi u Rijeci te na Visokoj učiteljskoj školi u Osijeku započela izvedba stručnog studija u trogodišnjem trajanju.<sup>49</sup> Značajna novost bila je da pojedina visoka učilišta samostalno izrađuju studijske planove i programe (elaborate). Uvidom u studijske elaborate

<sup>42</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 178-211.

<sup>43</sup> Usp. Okvirni obrazovni programi usmjerenog obrazovanja, *Obrazovni profil: Odgajatelj predškolske djece, Delegatske informacije Samoupravne interesne zajednice usmjerenog obrazovanja u djelatnosti obrazovanja, znanosti, kulture i fizičke kulture*, 1988, poseban br. 27, 54.

<sup>44</sup> Usp. *isto*, 54-55.

<sup>45</sup> Usp. *isto*, 54.

<sup>46</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 196-201.

<sup>47</sup> Usp. Antun MIJATOVIĆ, *Osnove ustroja školskoga sustava*, Zagreb, Školske novine, 1994, 87-106.

<sup>48</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 218-222.

<sup>49</sup> Usp. Mendeš, *Profesionalno...*, 218-222.

iz tog vremena može se vidjeti da visoka učilišta imaju predviđene kolegije iz likovno-metodičkog područja.<sup>50</sup> U nastavnim planovima i programima mogu se uočiti kolegiji *Likovna kultura s metodikom*, odnosno *Metodika likovne kulture*. Zastupljeni su s različitom satnicom. Navedeni kolegiji, pored općih tema iz područja likovne umjetnosti, imaju zastupljenu metodičku komponentu. Za ilustraciju cilja kolegija može poslužiti elaborat stručnog studijskog programa Predškolski odgoj na Visokoj učiteljskoj školi u Osijeku:

»Razviti likovno-stvaralačke sposobnosti studenata i na temelju toga poimanje funkcije i uloge likovnog medija u razvoju općih, perceptivnih, oblikovnih i misaonih sposobnosti. Upoznati studente s likovnim jezikom djece te ih uputiti u načine i oblike poticanja i razvijanja likovnih sposobnosti.«<sup>51</sup>

Sastavni dio metodičkog kolegija bile su praktične vježbe organizirane u dječjim vrtićima – vježbaonicama.

Godine 2005. započelo je novo razdoblje u obrazovanju odgojitelja predškolske djece. Ustrojeni su stručni studiji prema načelima Bolonske deklaracije. Trajali su tri akademske godine. Završetkom studija stjecala se diploma stručnog prvostupnika predškolskog odgoja. Novi studij bio je organiziran pri različitim visokim učilištima.<sup>52</sup> U nastavnim planovima i programima mogu se uočiti kolegiji *Metodika likovne kulture* (zastupljena tijekom više semestra) te kolegij *Likovna kultura* (zastupljen samo na jednom visokom učilištu).<sup>53</sup> Metodički kolegiji, pored uvodnih tema u likovnu umjetnost, donose teme metodičke

<sup>50</sup> Usp. Visoka učiteljska škola u Rijeci, *Studij predškolskog odgoja* (1998); Visoka učiteljska škola u Zadru, *Prijedlog programa dvogodišnjeg obrazovanja odgajatelja, VI. stupanj stručne spreme* (1998); Visoka učiteljska škola u Splitu, *Nastavni plan i program studija predškolskog odgoja* (1999); Visoka učiteljska škola u Puli, *Nastavni plan i program dvogodišnjeg diplomskog stručnog odgojiteljskog studija* (1999); Visoka učiteljska škola u Osijeku, *Nastavni plan i program studija predškolskog odgoja* (odgojitelj predškolske djece) (2002); Dubravka TEŽAK (gl. ur.), *Učiteljska akademija u Zagrebu 1919.-1999.*, Zagreb, Učiteljska akademija, 2005, 38.

<sup>51</sup> Usp. *Nastavni plan i program studija predškolskog odgoja*, Osijek, Visoka učiteljska škola u Osijeku, 2002, 30.

<sup>52</sup> Usp. Učiteljska akademija u Zagrebu prerasla je u Učiteljski fakultet. Visoke učiteljske škole iz Čakovca i Petrinje postale su odjeli Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Visoke učiteljske škole u Rijeci, odnosno Osijeku, prerasle su u Učiteljski fakultet u Rijeci, odnosno Učiteljski fakultet u Osijeku. Visoka učiteljska škola u Zadru postala je Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru. Na isti je način Visoka učiteljska škola u Puli postala sastavnica posebnog odjela Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Iz odjela je formiran Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Puli.

<sup>53</sup> Usp. Učiteljski fakultet u Zagrebu, *Prijedlog preddiplomskog stručnog studijskog programa za odgojitelje predškolske djece* (2005); Visoka učiteljska škola u Petrinji, *Prijedlog stručnog preddiplomskog programa za studij predškolskog odgoja* (2005); Visoka učiteljska škola u Čakovcu, *Prijedlog odgojiteljskog stručnog studija* (2005); Visoka učiteljska škola u Osijeku, *Trogodišnji stručni studij za odgojitelje predškolske djece* (2005); Visoka učiteljska škola u Rijeci, *Stručni studij predškolskog odgoja* (2005); Visoka učiteljska škola u Puli, *Nastavni plan i program studija predškolskog odgoja* (2005); Sveučilište u Zadru, *Stručni odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece, Stručni studijski program za odgojitelje predškolske djece* (2005); Visoka učiteljska škola u Splitu, *Stručni studijski program Odgojitelj djece predškolske dobi* (2005); Učiteljski fakultet u Rijeci, *Stručni studij predškolskog odgoja* (2007).

problematike. Svrha je kolegija osposobiti studente za planiranje i pripremanje likovnih aktivnosti te praćenje i vrednovanje stvaralačkih postignuća djece.<sup>54</sup>

S vremenom je uslijedila značajna promjena. Pojedina visoka učilišta započela su s izvođenjem sveučilišnog preddiplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (ak. god. 2009./10. Učiteljski fakultet u Rijeci, odnosno u Osijeku). Tijekom idućih akademskih godina započela je izvedba sveučilišnog studija i na ostalim visokim učilištima. Pojedina visoka učilišta započela su s izvedbom sveučilišnog diplomskog studija čime je studij produljen za dvije akademske godine te se može studirati prema modelu 3+2, odnosno tri godine preddiplomskog studija te dvije godine diplomskog studija.<sup>55</sup> Danas se studij ranog i predškolskog odgoja izvodi na sedam sveučilišta u Republici Hrvatskoj (Osijek, Rijeka, Slavonski Brod, Split, Zadar, Zagreb). Svi studijski elaborati predviđaju i kolegije iz osnova likovne kulture kao i one iz metodike likovne kulture. Mogu se uočiti različiti nazivi (Metodika likovne kulture, Likovna kultura u integriranom kurikulumu i dr.).

### 3. *Suvremeni pristupi likovno-metodičkom obrazovanju odgojitelja tijekom inicijalnog obrazovanja*

Inicijalno obrazovanje odgojitelja tijekom posljednja dva desetljeća prešlo je iz dvogodišnjeg stručnog studija u trogodišnji studij. Prvostupnici ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja imaju mogućnost nastavka obrazovanja na diplomskoj razini. Svi studijski programi su usklađeni sa zahtjevima Bolonjskog procesa (2005). Mogućnost daljnjeg stručnog usavršavanja nakon inicijalnog obrazovanja potaknula je i velik broj odgojitelja sa završenim dvogodišnjim studijem da završetkom razlikovne godine steknu uvjete za upis na diplomski studij. Time je došlo i do unaprjeđenja likovno-metodičkog pristupa obrazovanju odgojitelja. Naime, novija istraživanja pokazuju da je kvaliteta inicijalnog obrazovanja odgojitelja povezana s kvalitetom odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi.<sup>56</sup>

<sup>54</sup> Npr. *Stručni studijski program Odgojitelj djece predškolske dobi*, Split, Visoka učiteljska škola u Splitu, 2005, 56.

<sup>55</sup> Prema važećim zakonskim propisima za zaposlenje je bila potrebna prvostupnička razina. Ta je praksa zadržana i danas.

<sup>56</sup> Usp. Marijana ŽUPANIĆ BENIĆ, Anita RONČEVIĆ, Darko LONČARIĆ, Satisfaction of Early Teacher Education Students with the Visual Arts Teaching Methodology Course as an Indicator of Teaching Quality / Zadovoljstvo studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja nastavom kao indikator kvalitete izvođenja nastave iz Metodike likovne kulture, *Croatian Journal of Education – Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 19 (2017) poseban br. 3, 197-211; Danijela KRIŽMAN PAVLOVIĆ, Marija BUŠELIĆ; Silvana GAL, Kvaliteta odgajatelja – čimbenik kvalitete hrvatskog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, *Oeconomica Jadertina*, 10 (2020) 1, 3-30; Maja FATOVIĆ, Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja, *Školski vjesnik*, 65 (2016) 4, 623-638.

Posljednjih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj sve je veći broj dječjih vrtića koji obogaćuju svoje kurikulume i potiču svoje odgajatelje na cjeloživotno učenje putem stručnih usavršavanja u umjetničkim područjima s naglaskom na praktičnom iskustvu. Agencija za odgoj i obrazovanje provodi niz programa stručnog usavršavanja u umjetničkim područjima radi trajnog profesionalnog usavršavanja odgojitelja. Pojedini dječji vrtići postali su centri za stručno usavršavanje u umjetničkom obrazovanju te oni u suradnji sa stručnjacima s visokoškolskih ustanova djeluju na daljnji razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja. Jedan od tih centara je Stručno-razvojni centar za potporu cjelovitom razvoju djece kroz likovnu umjetnost koji od 2018. godine djeluje u sklopu Dječjeg vrtića Trešnjevka u Zagrebu. Usavršavanje je usmjereno na unapređivanje kompetencija odgojitelja za provedbu likovnih aktivnosti i istraživanja u umjetničkom području, reflektivno promišljanje vlastite prakse te inkluzivan rad s djecom, uključujući i rad s darovitom djecom.<sup>57</sup> Suvremeni pristup likovno-metodičkom obrazovanju odgojitelja ogleda se i provedbom likovnih projekata s djecom temeljenih na istraživanju i poticanju dječjeg likovnog stvaralaštva, a koji svoje uporište pronalaze i u Reggio pristupu likovnoj umjetnosti.

#### 4. Uloge odgojitelja u likovnim aktivnostima u dječjem vrtiću

Uloga odgojitelja je prije svega prepoznati i poticati sve potencijale koje dijete ima te temeljiti svoj rad na humanistički razvojno usmjerenom kurikulumu koje sagledava dijete kao jedinstvenu, neponovljivu osobnost.<sup>58</sup> Veliko značenje u provedbi likovnih aktivnosti ima bogato materijalno i socijalno okruženje koje treba poticati dijete na kreativno izražavanje, proaktivno djelovanje temeljeno na igri i iskustvenom doživljavanju okoline. Odgojitelj treba pripremiti i osigurati bogato i poticajno prostorno-materijalno okruženje koje se smatra nezaobilaznim preduvjetom za cjelovit razvoj djeteta i učenje kroz neposredno iskustvo.<sup>59</sup> Prostor treba biti organiziran funkcionalno i inspirativno tako da njegova estetika poziva dijete na stvaranje, važno je da obično izgleda drugačije, neuobičajeno, izazovno i da djetetu omogućava nesmetano stvaranje.

Važna uloga odgojitelja je poznavanje materijala i likovnih tehnika te sposobnost da ponudi djetetu kvalitetna likovno-tehnička sredstva i materijale s kojima s lakoćom može baratati, da su primjerene dobi, sigurne za dijete i da ih

<sup>57</sup> Usp. Antonija BALIĆ ŠIMRAK, Marijana ŽUPANIĆ BENIĆ, Early Childhood and Preschool Visual Arts Education in Croatia Living Histories Global Conversations, u: Dustin GARNET, Anita SINNER (ur.), *Art Education*, Bristol, Intellect, 2022, 135-149.

<sup>58</sup> Usp. Biserka PETROVIĆ-SOČO, Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja, *Pedagogijska istraživanja*, 6 (2009) 1-2, 123-136, 126.

<sup>59</sup> Usp. Violeta VALJAN VUKIĆ, Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi, *Magistra Iadertina*, 7 (2012) 1, 123-132.

istovremeno potiču na istraživanje i likovno izražavanje i stvaranje.<sup>60</sup> Najbolji primjer kvalitetne ponude materijala i uloge prostorno-materijalnog okruženja koje potiče likovno izražavanje i stvaranje djeteta promiče Reggio pedagogija. Značajnu ulogu okruženja i važnost poticaja u odgoju i obrazovanju djeteta isticali su mnogi napredni pedagozi tijekom povijesti pedagogije.<sup>61</sup> Loris Malaguzzi ističe da dijete ima neograničen stvaralački potencijal i »sto jezika« za izražavanje.<sup>62</sup> Stoga je u likovne aktivnosti potrebno uključiti istraživanje i manipulaciju različitim materijalima i predmetima, upoznavanje i eksperimentiranje različitim likovnim tehnikama, njihovo doživljavanje putem svih osjetila da bi se djetetu omogućilo cjelovito opažanje, doživljavanje i poimanje, ali i slobodu i kreativnost.

Planiranje poticaja i likovnih aktivnosti treba biti usmjereno na podržavanje djetetove znatiželje i razvoj osjetilne percepcije. Poticaji pritom moraju biti višeslojni, problemski strukturirani te u skladu s djetetovim interesima i psihofizičkim razvojem, pri čemu veliku važnost ima aktivno sudjelovanje djeteta u svim fazama kreativnog procesa – od planiranja aktivnosti, oblikovanja ideja, stvaranja, razgovora o vlastitom radu, iskustvu i samom procesu.<sup>63</sup> Nezaobilazna uloga odgojitelja ogleda se u stvaranju podržavajućeg okruženja temeljenog na promatranju djece u aktivnostima, slušanju i uvažavaju njihovih interesa, ideja, zamisli i mogućnosti, što utječe na kvalitetu uzajamne komunikacije između svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Komunikacija je jedan od najvažnijih preduvjeta za djetetov nesmetan razvoj i slobodu u umjetničkom izražavanju bez nametanja pravila i uplitanja u stvaralački proces.

Stoga odgajatelji trebaju primjenjivati načela poticanja kreativnog razvoja djeteta, odnosno otkrivačko-stvaralačkih sposobnosti u likovnim aktivnostima, poštujući djecu kao autonomna i autentična bića koja već imaju formiranu osobnost, tretirajući ih kao ravnopravne partnere u kreativnom procesu, potičući ih da sama istražuju i otkrivaju u poticajnom okruženju i da se verbalno izražavaju tijekom stvaranja svojih likovnih radova.<sup>64</sup> Suvremeni pristup likovnom odgoju odgojitelja smatra ključnom osobom za uvođenje djece u svijet umjetnosti, omogućavanjem optimalnih uvjeta za stvaranje estetskog iskustva

<sup>60</sup> Usp. Cathy A. MALCHIODI, *Understanding children's drawings*, New York, Guilford Press, 1998, 27-31.

<sup>61</sup> Usp. Wendy SHEPHERD, Jennifer EATON, *Early Childhood Arts Environments. Thinking Through the Arts*, u: Wendy SCHILLER (ur.) *Thinking Through the Arts*, London, Routledge, 2000, 177-178.

<sup>62</sup> Usp. Tiziana FILIPPINI, Veà VECCHI, *The hundred languages of children*, Reggio Emilia, Reggio Children: International centre for the defence and promotion of the rights and potential of all children, 1996, 28-34.

<sup>63</sup> Usp. Svetlana NOVAKOVIĆ, Preschool teacher's role in the art activities of early and preschool age children, *Croatian Journal of Education – Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 17 (2015) poseban br. 1, 153-163, 154.

<sup>64</sup> Usp. Balić Šimrak, Županić Benić, *Early Childhood...*, 143.

neposrednim susretom s umjetničkim djelima u muzejima i galerijama te oda-  
birom kvalitetnih reprodukcija.<sup>65</sup>

### *Zaključna razmatranja*

Likovno izražavanje potreba je djeteta rane i predškolske dobi. Od početaka organiziranog ranog i predškolskog odgoja različite aktivnosti likovnog izražavanja i stvaranja sastavni su dio odgojno-obrazovne prakse dječjih vrtića. U skladu s tim posebna se pozornost posvećivala i likovno-metodičkom obrazovanju budućih odgojitelja predškolske djece.

Uvidom u različite dokumente obrazovne politike mogu se uočiti različiti metodički pristupi ranom likovnom istraživanju i stvaranju. Moguće je uočiti potpuno oprečne metodičke postupke – od onih u kojem je dijete oponašalo likovni rad odgojitelja (početak organiziranog ranog i predškolskog odgoja tijekom druge polovine 19. st.) pa do suvremenih postupaka koji podržavaju djetetovu potrebu da se likovno izrazi i stvara. Stjecanje profesionalnih kompetencija u likovno-metodičkom području osnažuje odgajatelje te im omogućuje da oblikuju kvalitetan razvojno usmjeren likovno-stvaralački proces temeljen na kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Uloga odgojitelja je da svoje likovno-metodičko djelovanje temelji na suvremenim pristupima likovnoj umjetnosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, koji imaju dubok učinak na cjelovit razvoj, odgoj, učenje i razvoj djetetovih kompetencija, što je u skladu s ciljem suvremenog kurikuluma (2014). Suvremena je uloga odgojitelja da primjenjuje nove odgojno-obrazovne postupke, polazeći pritom od razumijevanja i uvažavanja razvojnih potreba djeteta, faza dječjeg likovnog izražavanja te poštivanja djetetove individualnosti, jedinstvenosti i različitosti.

Razvoju profesionalnih kompetencija odgojitelja djece rane i predškolske dobi doprinosi i mogućnost njihova obrazovanja na diplomskoj razini. Naglasak je pri tome na istraživanju odgojno-obrazovnog procesa kao pretpostavci njegova mijenjanja i inoviranja. U tom kontekstu značajno je unaprijeđeno i likovno-metodičko područje koje putem suvremenih kolegija (npr. Istraživanja dječjeg likovnog stvaralaštva) čini metodičku nadogradnju na predmete inicijalnog obrazovanja.

<sup>65</sup> Usp. Tomaž ZUPANČIČ, Matjaž DUH, *Likovni odgoj i umjetnost Pabla Picassa. Likovno-pedagoški projekt u Dječjem vrtiću Opatija*, Opatija, Dječji vrtić Opatija, 2009, 13-18.



Marijana Županić Benić\* – Branimir Mendeš\*\*

*Preschool Teachers' Methodical Competencies and Kindergarten Art Activities*

Summary

From the very beginnings of institutional early and preschool education, art activities have been included in educational programs or, more recently, the curriculum. In the initial preschool teacher education and in the further professional development in the context of children's visual and art education, art methodology occupies a significant place as the starting point for thinking, planning the spatial-material context, and implementing art activities with early and preschool age children. Educating future teachers in the field of art methodology is based on interdisciplinarity, and relevant professional competencies can be developed if the teacher previously acquires pedagogical, psychological, and methodical competencies. Therefore, the concept of the preschool teachers' competence and their role are considered as an imperative for the quality of their activity, based on the acquired professional competencies and personal teacher quality in implementing art activities with early and preschool age children.

Key words: artistic, early and preschool age, expression, Croatia, initial education, kindergartens, professional development.

(*na engl. prev.* Ivana Dizdar)

---

\* Marijana Županić Benić, PhD, Assoc. Prof., University of Zagreb, Faculty of Teacher Education; Address: Savska c. 77, HR-10000 Zagreb, Croatia; E-mail: marijana.zbenic@ufzg.hr.

\*\* Branimir Mendeš, PhD, Assist. Prof., University of Split, Faculty of Humanities and Social Science; Address: Poljička c. 35, HR-21000 Split, Croatia; E-mail: bmendes@ffst.hr.